

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

Н. М. ВЛАЩЕНКО

***РОЗВИТОК САНАТОРНО-КУРОРТНОГО
КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ: СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ***

Харків
ХНАМГ
2012

УДК 338.48:369.223.23
ББК 65.433+53.54
В58

Автор:

Н. М. Влащенко, канд. екон. наук, доцент кафедри туризму і готельного господарства Харківської національної академії міського господарства

Рецензенти:

Н. С. Завізна, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Міжнародного гуманітарного університету;

О. А. Карлова, д-р екон. наук, професор кафедри менеджменту та маркетингу в міському господарстві Харківської національної академії міського господарства

*Рекомендовано до друку Вченою Радою ХНАМГ,
протокол № 7 від 30 березня 2012 р.*

Влащенко Н. М.

В58 Розвиток санаторно-курортного комплексу регіону: соціально-економічний аспект: монографія / Н. М. Влащенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2012. – 151 с.

ISBN 978-966-695-275-5

Досліджено стратегічні завдання розвитку санаторно-курортного комплексу (СКК), формування доступності послуг СКК для населення на основі розвитку бізнесу й використання соціально-економічних методів регулювання рекреаційних процесів.

Викладено результати соціологічного дослідження ставлення рекреантів і фахівців до санаторно-курортної практики оздоровлення. Розроблено концептуальну модель оцінювання потенціалу СКК. Вдосконалено організаційний механізм розвитку СКК на основі виділення його в окрему ланку управління.

УДК 338.48:369.223.23

ББК 65.433+53.54

ISBN 978-966-695-275-5

© Н. М. Влащенко, 2012

© ХНАМГ, 2012

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ.....	7
1.1. Місце санаторно-курортного комплексу в структурі регіональної економіки і соціальної системи суспільства.....	7
1.2. Еволюція розвитку санаторно-курортного комплексу та особливості її прояву в період ринкової трансформації.....	19
1.3. Системні принципи формування соціально-економічного механізму розвитку санаторно-курортного комплексу.....	26
1.4. Державне регулювання санаторно-курортної діяльності в Україні.....	37
Розділ 2. ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ АР КРИМ).....	44
2.1. Закордонний досвід забезпечення розвитку курортних регіонів.....	44
2.2. Соціологічне обґрунтування напрямів розвитку санаторно-курортного комплексу.....	54
2.3. Стан і проблеми розвитку санаторно-курортного комплексу АР Крим.....	65
2.4. Аналіз програмних засад розвитку санаторно-курортного комплексу АР Крим.....	74
Розділ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ.....	83
3.1. Обґрунтування стратегії розвитку регіонального санаторно-курортного комплексу.....	83

3.2. Санаторно-курортний комплекс в сучасному інформаційному просторі.....	92
3.3. Технології оцінки потенціалу санаторно-курортного комплексу та факторів його використання.....	98
3.4. Науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення структури управління санаторно-курортною діяльністю в Україні.....	110
Висновки.....	116
Список використаних джерел.....	120
Додатки.....	137

ВСТУП

Санаторно-курортна система зміцнення здоров'я людини має давні історичні традиції і продовжує свій розвиток завдяки постійному попиту на рекреаційні послуги. Останнім часом організація діяльності в цій сфері набувала здебільш індустріального характеру, що дає підстави виділяти в наукових дослідженнях санаторно-курортний комплекс (СКК) як особливий соціально-економічний об'єкт. Складний вузол проблем і протиріч, які виникли у процесі реформ, що проводяться в Україні, справляють вплив і на СКК, ставлячи перед ним стратегічне завдання – еволюційний перехід санаторно-курортних установ на ринкові умови господарювання. Особливої актуальності забезпечення сталого розвитку санаторно-курортного комплексу регіону набуває в умовах жорсткого обмеження фінансування санаторно-курортних установ, необхідності забезпечення гарантованої якості лікування, адресності соціальних програм, спрямованих на оздоровлення громадян.

У цьому зв'язку доцільним є пошук і дослідження наукових напрямів удосконалення механізму розвитку СКК на регіональному рівні, орієнтованих на динамічний розвиток, результати ефективної міжгалузевої взаємодії різних структур санаторно-курортного комплексу регіону. Також заслуговує на увагу пошук шляхів нарощування й активізації економічного потенціалу СКК, конкретні характеристики використання якого безпосередньо залежать від попиту споживачів на послуги СКК та рівня господарської взаємодії галузей регіональної економіки.

Вирішення цих проблем вимагає нових підходів до вдосконалення соціально-економічного механізму розвитку СКК у регіонах України, зокрема в АР Крим. Новий механізм має базуватися на поєднанні принципів самофінансування, державної підтримки і громадського контролю, а також розвитку конкурентного середовища і, водночас, з обов'язковою реалізацією принципів соціальних гарантій.

Ці питання знайшли відображення в працях багатьох вчених-економістів і практиків. Вагомий внесок у вирішення проблеми забезпечення розвитку СКК зробили А. І. Амоша, В. Д. Безносок, І. В. Бережна, Н. З. Вельгош, А. М. Ветітнев, М. В. Глядіна, П. В. Гудзь, Ю. П. Гуменюк, М. І. Долішній, Л. І. Донськова, Т. З. Дементьєва, А. В. Єфремов,

А. В. Живицький, Р. Іванух, Г. В. Казачковська, М. В. Лобода, В. К. Мамутов, Б. Омецинський, В. В. Побірченко, Н. В. Судова-Хомюк, Е. І. Усеїнова, Л. М. Черчик, О. С. Шаптала, В. В. Шмагіна, С. К. Харічков та ін. У працях цих дослідників розкрито сутність соціально-економічних характеристик СКК, особливості надання рекреаційних послуг, структурні складові, економічні особливості й основи системи управління СКК, що створює змістовний фундамент для подальших досліджень. Проте проблема адаптації СКК до нових економічних умов залишається недостатньо вивченою і вимагає подальшого поглибленого аналізу, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

В дослідженні проблем розвитку СКК ставиться завдання розглянути цей комплекс як складову частину загальної системи охорони здоров'я, що потребує всебічного аналізу ситуації в країні та розробки заходів щодо її поліпшення.

Наукова проблема дослідження соціально-економічних аспектів розвитку регіонального санаторно-курортного комплексу є актуальною в період становлення нового інституційного базису управління системою охорони здоров'я, але поки що малодослідженою, оскільки потребує виявлення регіональних особливостей кожного складового елемента СКК, розкриття основних теоретичних положень з питань економіки і менеджменту в поєднанні зі специфікою практичної діяльності оздоровчих підприємств.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування й розробка науково-методичних рекомендацій щодо удосконалення соціально-економічного механізму розвитку СКК регіону і його структурних складових. Проте висвітлені питання не вичерпують усіх тих проблем і конкретних завдань, вирішення яких вимагає творчих зусиль від керівників і всіх працівників санаторно-курортних закладів, науково-дослідних інститутів, інфраструктурних підприємств, державних органів управління всіх рівнів.

Автор буде щиро вдячний за будь-які відгуки та зауваження.